

Алісія НЕПОКРИТА,
студентка 1 курсу магістратури
Харківського національного університету мистецтв
імені І.П. Котляревського
Науковий керівник:
Юлія ЩУКІНА,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри театрознавства
ХНУМ імені І.П. Котляревського
alisanepokrytaa1@gmail.com
Харків, Україна

**АКТУАЛІЗАЦІЯ ЖАНРУ КАБАРЕ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ («КАБАРЕ», РЕЖ. О. КОЛЯДЕНКО,
«КАБАРЕ БРЕХТ», РЕЖ. О. ДМІТРІЄВА)**

За визначенням автора праці «Mise en scène: Ідеї. Концепції. Напрями» доктора мистецтвознавства О. Клековкіна, кабаре – це: «одна з форм театру мініатюр, напів імпровізоване видовище, влаштоване у літературно-художній кав'ярні мистецькою елітою (богемою, від фр. bohemia -- циганщина) -- поетами, музикантами й акторами, які читали вірші, розігрували сатиричні сценки тощо» [2, с. 87].

В Україні під час повномасштабної війни мюзикл та суміжні жанри (кабаре, музична драма, рок-опера) стають важливим засобом емоційної підтримки глядачів та артикуляції травматичного досвіду. Синтез музики, драми та хореографії дозволяє створювати багатошарові художні висловлювання про війну, опір та ідентичність. Музичний, пісенний, танцювальний, видовищний компоненти посилюють емоційний вплив, роблять складні політичні теми доступнішими для сприйняття глядача.

Традиції політичного кабаре були започатковані у 1920-1930-х роках (берлінське кабаре, творчість Бертольта Брехта). Як підкреслює О. Клековкін, «деякі історики вважають, що «кабаре відбрунькувалося від кафе-шантану» і «балансуючи між театром і вар'єте, поступово ствердилося на своїй власній території»; «найважливішим елементом [кабаре] було інакодумство»,

«За такої гнучкості й орієнтованості на злободенну тематику важко точно визначити, з чого складалася "типова" програма кабаре» [2, с. 88].

Кабаре як простір критичної рефлексії, сатири та соціального коментаря створює унікальну можливість для інтеграції воєнної тематики в структуру традиційного мюзиклу, де музичні номери стають потужним інструментом для висвітлення травми, пам'яті та надії, а баланс між розважальністю жанру та серйозністю воєнного контексту досягається через іронічну дистанцію, гротескність образів та емоційну щирість виконання. Це дозволяє глядачеві одночасно переживати катарсис і залишатися в стані критичного осмислення реальності.

На думку режисерки вистави «Кабаре» Київського національного Молодого театру (прем'єра 1 грудня 2023 р.) Олени Коляденко, вона розкриває проникливу історію людини та її внутрішні суперечності. Ідея адаптувати класичний бродвейський мюзикл Дж. Кендера і Дж. Мастерофф з'явилася у творчині несподівано, але надзвичайно ясно - під час поїздки до Англії. «Кожен проходить свій неповторний шлях, намагаючись знайти власне місце в цьому одночасно красивому й жорстокому світі. Незалежно від епохи, питання самовизначення, особистої свободи та відповідальності залишаються актуальними. Ця вистава говорить і про вплив суспільства споживання, і про те, як мистецтво реагує на соціальні та політичні реалії», – розповіла в інтерв'ю журналісту видання «Друк» режисерка.

Переклад тексту мюзиклу було зроблено на той час директором-художнім керівником театру Андрієм Білоусом. Підготовка вистави тривала півроку. Паралельно з репетиціями у танцювальних і вокальних залах художниця Дар'я Біла працювала над 119 унікальними костюмами: панчохами, імітаціями білизни, корсетами та накидками. Для створення сценічного гардеробу вона використовувала матеріали «з історією»: старі речі Молодого театру, костюми Freedom Ballet, особистий одяг Дмитра Коляденка (виконавця ролі працівника кабаре) та власні речі.

«Кабаре» - масштабна театральна робота. Ансамбль вистави складається з півтора десятка виконавців ролей (зокрема, роль Саллі зіграла Ніколетта Мочані, Кліффорда – Борис Орлов, Емсі -- Ілля Чопоров) та тридцяти акторів з функцією кордебалету.

Сцена у виставі занурена у насичене червоно-бордове освітлення, що створює чуттєву, провокативну атмосферу нічного клубу. У глибині на другому поверсі, розташовані оркестранти за пюпітрами, що підкреслює живе музичне виконання. Музиканти стають невід'ємною частиною сценографічного рішення, створюючи ефект справжнього кабаре-шоу.

«Спектакль «Кабаре» – циклічний, наче життя, -- зазначила журналістка Валерія Мусхаріна. -- Акторам створили умови для максимального розкриття таланту, наділивши їх долями людей, котрі, з одного боку, залежать (і страждають) від політично-ідеологічних обставин та оточення, а з іншого – не хочуть впливати на ці процеси й закривають очі перед сумними реаліями. Це, безумовно, вистава із сьогоденним поглядом і темпом, що сталася давним-давно, а досі актуальна» [4].

Інший формат вистави в зазначеному жанрі уособлює «Brecht.Cabarett» – колаборація театру «Золоті ворота»(м. Київ) та Харківського державного театру ляльок імені В.А. Афанасьєва (прем'єра в Києві – 13 вересня 2025 р., у Харкові - 19 вересня).

Виставу режисерка Оксана Дмитрієва поставила за п'єсою Андрія Бондаренка, створеною за мотивами драми Бертольда Брехта «Барабани вночі». Українська адаптація Андрія Бондаренка переносить цю вічну історію у сучасний контекст, роблячи її надзвичайно актуальною для українського глядача. Тема повернення військових додому, складність повернення у мирне життя, зміни у стосунках та суспільстві -- все це болісно резонує з сьогоденням України. «Вистава буде трошки про те, як може бачити зараз світ людина, яка повернулася з «нуля», -- прокоментувала напередодні прем'єри О. Дмитрієва. -- Коли воїн приходить додому – й зустрічає тут балаган і карнавал. Так само актуальними мені здаються персонажі, які вербалізують: «Наша фабрика

снарядних ящиків скоро може прогоріти». Саме в цей час, заробляючи на війні, ці «хтось» обов'язково після війни перероблять свої фабрики для снарядів на щось більш прибуткове. А надважливою для мене є фраза: що буде з нами, якщо цей солдат перестане воскресати?» [1].

Участь Сергія Жадана як перекладача поетичних текстів має особливе значення. Поєднуючи досвід письменника та військовослужбовця, він зміг передати не лише поетичну силу оригіналу, а й справжнє розуміння того, що переживає солдат, який повертається з війни. Його переклад став містком між досвідом Першої Світової війни та реаліями сучасного збройного конфлікту.

Сценографія вистави Михайла Ніколаєва у камерному просторі театру «Золоті ворота» вражає своїм індустріальним характером, що створює атмосферу занедбаного простору чи підпільного театру. Декорації імітують напівзруйноване приміщення з облупленими стінами сірого кольору, де скрізь видніються сліди часу та запустіння. Бетонні поверхні, тріщини та нерівності стін підкреслюють аскетизм простору.

У виставі порівняно камерний ансамбль виконавців. Головні ролі виконують заслужена артистка України Віталіна Біблів, Богдан Буйлук, Ян Корнєв, Андрій Поліщук, Антон Соловей, Роман Кучерявенко, Христя Люба. Запрошеними акторками з ХАДТЛ ім. В.А. Афанасьєва стали Лілія Осейчук і Вікторія Міщенко. Разом ця акторська команда створює захоплююче театральне видовище, яке поєднує драму з музичною виразністю жанру кабаре.

У відгуку на виставу Світлана Максимець писала: «Думаєте, це вистава про того, хто повернувся? От і ні. Це вистава про тих, хто залишився. Про тих, що тримають тил, купують інвалідності та виміряють патріотизм гаманцем. Про тих, яким не стало сил чекати, про збагачених на війні та надійно захованих від мобілізації та совісті» [3].

Жанр кабаре в умовах повномасштабної війни в Україні набуває нового звучання, стаючи засобом критичного осмислення воєнної реальності та суспільних трансформацій через синтез музики, драми та гострого соціального коментаря. Використовуючи традиції політичного театру Б. Брехта та

бродвейського мюзиклу у стилі кабаре, режисерки Олена Коляденко та Оксана Дмитрієва створили разюче відмінні вистави, що змушують глядача замислитися не лише про долю тих, хто воює, а й про позицію тих, хто залишився в тилу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брехт у кабаре: Оксана Дмитрієва ставить виставу в «Золотих воротах», пісні – у перекладі Сергія Жадана. Український театр, 6 серпня 2025. <https://theatermag.com.ua/publication/226?section=ACTIVITY> (дата звернення: 10.10.2025).
2. Клековкін О. Ю. *Mise en scène: Ідеї. Концепції. Напрями*; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Київ : Фенікс, 2017. 800 с.
3. Максимець С. Барабани з балагана. Відгук про виставу Brecht.Cabarett. — Вікенд, 15 вересня 2025. URL: <https://weekend.today/kolonki/brecht-cabarett-vidguk.htm> (дата звернення: 10.10.2025).
4. Мусхаріна В. Звабливий, складний і сенсовний: відгук на мюзикл «Кабаре». — Сенсор медіа, 12 грудня 2023. URL: <https://sensormedia.com.ua/theatre/zvablyvyuy-skladnyy-i-sensovnyy-vidhuk-na-miuzykl-kabare/> (дата звернення: 10.10.2025).
5. Про що говорить «Кабаре»: репортаж із-за лаштунків мюзиклу в Молодому театрі. Друк. <https://druk.press/pro-scho-hovoryt-kabare/> (дата звернення: 10.10.2025).

